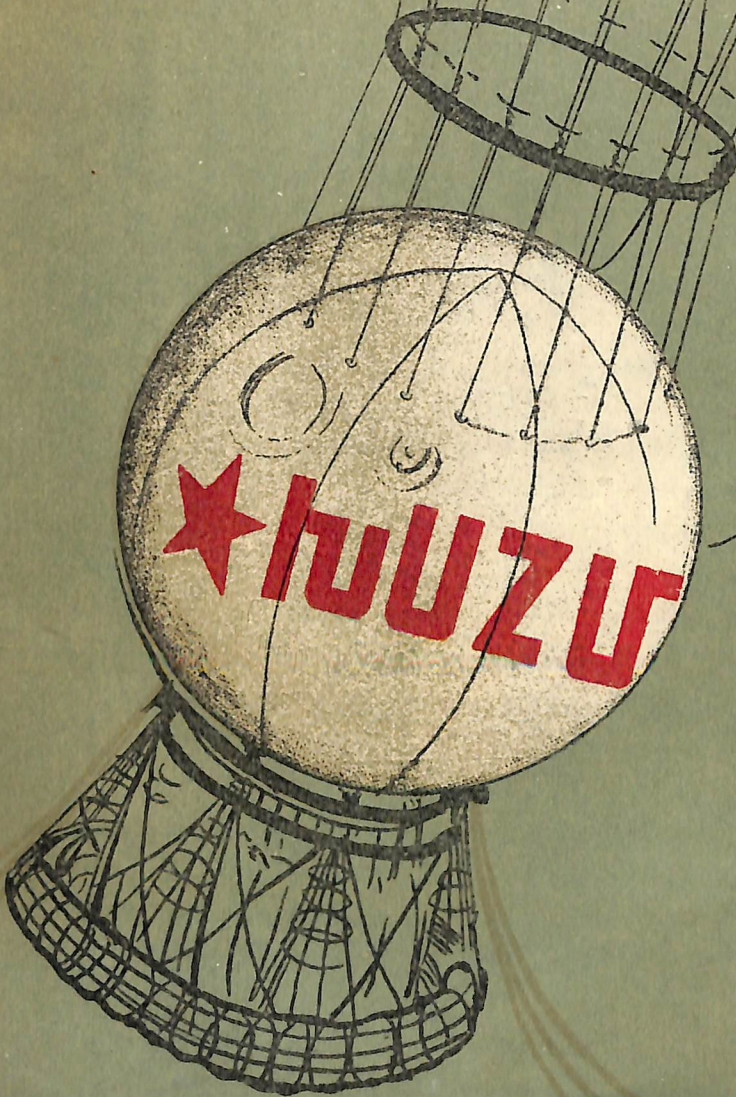
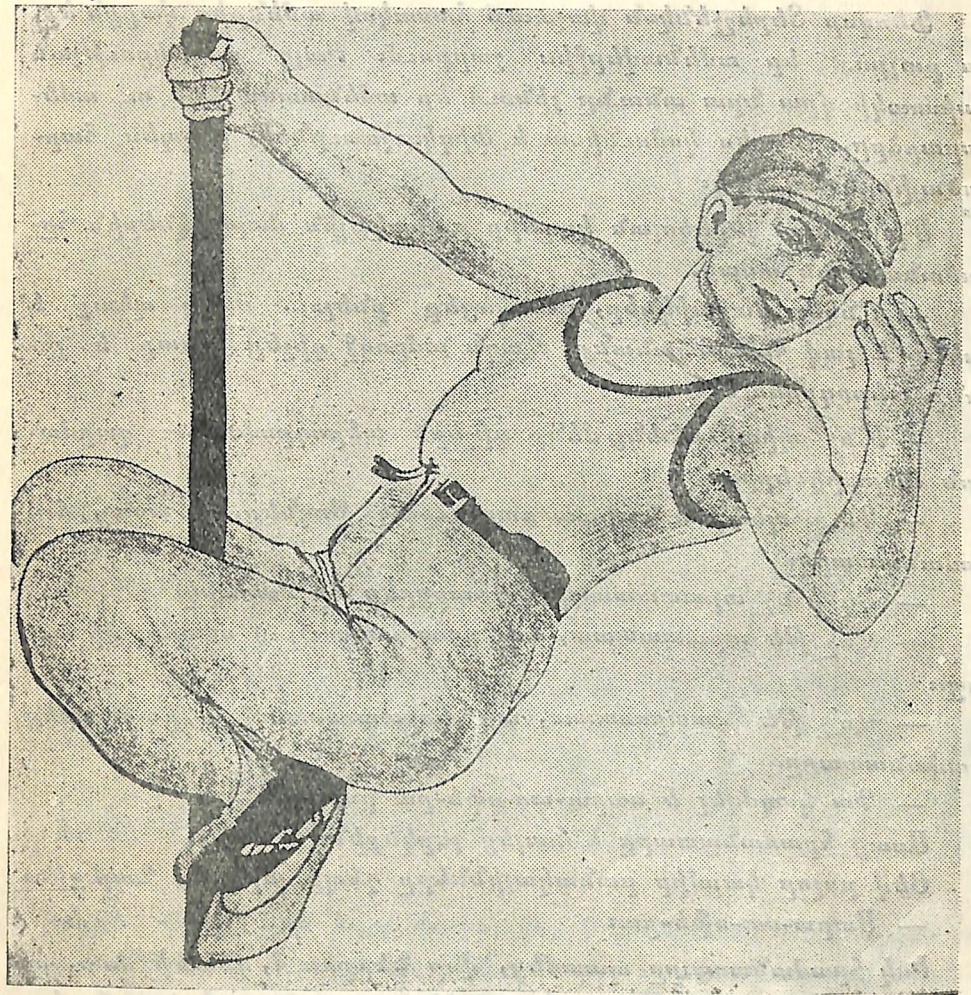

Լ. ԿԱՍՍԻԼ

ԱՏՐԱՏՈՍԱՆ

Կարմիր բանակային Ֆեոդոր Տերեշենկոն գլուզից Մոսկվա լեկավ:

Նա կոմունիստ էր և ֆիզկուլտուրնիկ:

Նա լավ վագում էր, ցատկում հեռու և ճարպիտներն մազըլցում էր պարանի վրայով: Նա հեշտությամբ բարձրանում էր հարթ և հղկված ձողի ամենավերին մասը:

Ֆեոդոր Տերեշչենկոն վաշտում հասակով ամենքից փոքրն էր։ Նա քայլում էր ամենավերջին շարքում։ Բայց մրցակցության տախտակի վրա նրա անունը լինում էր ամենաառաջինն ու ամենաբարձրը, ինչպես կոմունիստ և ֆիզկուլտուրնիկ, ինչպես հարվածային և մարտիկ։

Մի անգամ լեռեկոյան կարմիր բանակային մարտիկներին հըրամանատարն ասաց.

— Ընկեր մարտիկներ, պառկեցեք քնելու. մենք պետք է քնենք և լավ հանգստանանք։ Վաղն ամբողջ գիշեր պետք է լինենք աերողըրոմում։

— Ի՞նչ պիտի անենք մենք գիշերն աերողըրոմում, — զարմացան մարտիկները։

— Դուք պետք է ստրատոստատ բաց թողնեք, — ասաց հըրամանատարը։

— Եդ ի՞նչ տրատատար. — հարցրեց մի մարտիկ։

— Վոչ թե տրատատատ, այլ ստարոստատ, — ուղղեց մի ուրիշը։

— Վո՛չ թե ստարոստատ, այլ ստրատոստատ, — բացատրեց հըրամանատարը.

— Դա կազմվել է ստրա-տո-սֆե-րա բառից։

Ասաց հըրամանատարը և նայեց լեռկիներին։

Յեվ բոլոր կարմիր բանակայինները դեպի լեռկիներ նայեցին։

— Ստրա-տո-սֆե-րա։

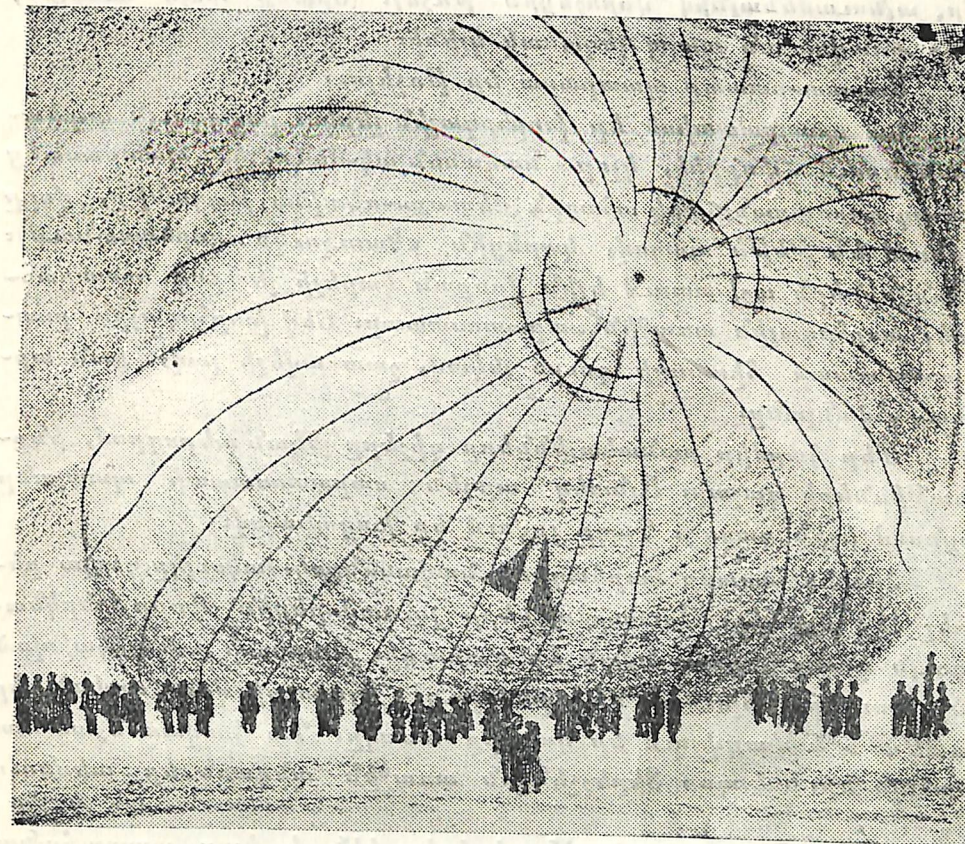
Իսկ հըրամանատարը պատմեց, Վոր ներքևում, գետնի մոտ, ողբ թանձր է և խիտ։ Մենք շնչում ենք այդ ողբ։ Իսկ այնտեղ, վերևում, ողբ նոսր է և թույլ. այնտեղ շնչելը դժվար է։

Ահա հենց այդ մթնոլորտի ամենավերին շերտերը ստրատոսֆերան է։

Այն ողբալարիկը, Վոր կարող է թռչել դեպի ստրատոսֆերա, կոչվում է ստրատոստատ։

— Ստրատոստատ, — կրկնեցին կարմիր բանակայինները։

Յեվ Ֆեոդոր Տերեշչենկոն, նայելով լեռկիներին, ստրատոսֆե-

րային, հիշեց, Վոր ինքը կարգացել է լրագրում, թե ինչպես արտասանմանյան պրոֆեսոր Պիկարն իր ստրատոստատով հասել է տասնհինգ կիլոմետր բարձրության։

Պիկարից բարձր դեռ Վոչ Վոք չի բարձրացել։

«Ա՛խ, — մտածեց Ֆեոդոր Տերեշչենկոն, — բարձր ձողի վրա բարձրանալն ի՞նչ է Վոր։ Այ, բարձրանալ լեռկիներ, պրոֆեսոր Պիկարից էլ բարձր, այդ արդեն ուրիշ բան է»։

Մյուս լեռեկոյան թանձր մառախուղը պատեց Մոսկվան, բայց լեռեք խիզախ ողաչունները՝ Պրոկոֆյեվը, Գոդունովը, Բիրնբաու-

մը, այնուամենայնիվ վորոշեցին թռչել: Նրանք հույս ունեցին, վոր առավոտյան պարզ լեղանակ կլինի:

Ստրատոստատը պատրաստ էր թռչելու:

Նա պատրաստված էր խորհրդային լեռկու լավագույն գործարաններում (փոքրիկ, կլոր նավասենյակ-մակույկը պատրաստեց 39-րդ գործարանը, իսկ անագին մետաքս-ռետինե թաղանթը, վորը լցնում են թեթև գազով, կարեցին «Կաուչուկ» գործարանում): Բանվորներն աշխատում էին վորքան կարելի չէ լավ պատրաստել խորհրդային առաջին ստրատոստատը: Յեվ խորհրդային ըստրատոստատը հիանալի դուրս լեկավ, շատ ավելի լավ, քան արտասահմանյանը:

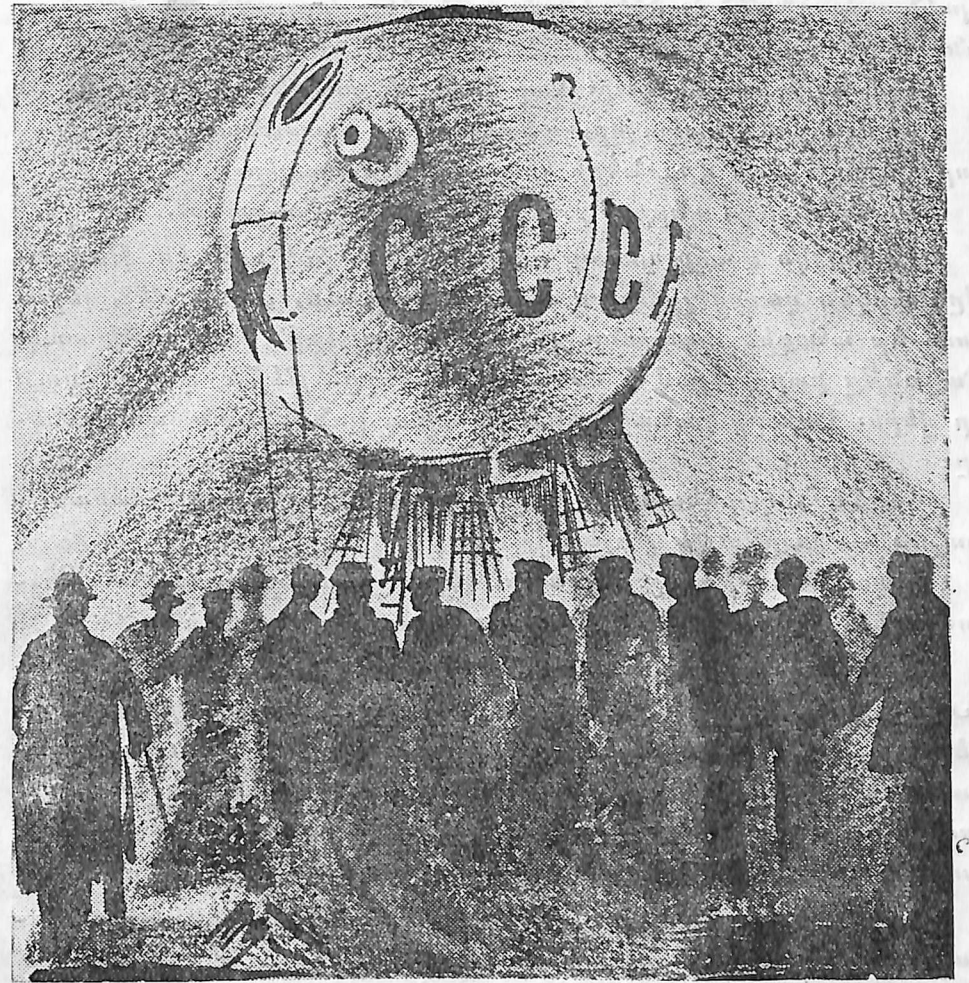
Մեր կարմիր բանակայինները գիշերը լեկան անրոզրոմ, ինքնաթիռների դաշտը: Այնտեղ արդեն ստրատոստատի պատյանը լցնում էին գազով: Գազը լցվում էր խողովակով:

Հրամանատարը կարգադրեց նավասենյակ-մակույկը դուրս բերել մեծ սրահից: Լուսարձակները լուսավորեցին փոքր լեռկնագույն գունդը, վորը նման էր գլոբուսի: Գլոբուսի տակ կախված էր ճյուղերից հյուսած մի զամբյուղ: Գլոբուսի վրա գրված էր «ԽՍՀՄ» և փայլելում էր կարմիր աստղը: Դա նավասենյակ-մակույկն էր: Փետդոր Տերեշչենկոն առաջին անգամն էր տեսնում այդ:

Նա մոտեցավ նավասենյակ-մակույկին և կլոր պատուհանով ներս նայեց: Ներսում ամեն տեղ դրված ու կախված էին զանազան գործիքներ ու մեքենաներ: Ի՞նչ ասես այնտեղ չկար: Գործիքներից մեկը կարող էր գրի առնել, թե ինչ բարձրության էր հասել ստրատոստատը:

Մյուսը կարող էր փորձել, թե ինչպիսի ոգ կա վերևում, խոնավություն կա, թե վոչ, և կարող են այնտեղ թռչել սավառնակները:

Յերրորդ գործիքը կարող էր բռնել հատուկ ճառագայթներ, վորոնք տարածվում են մթնոլորտի վերին շերտերում: Այդ ճառագայթներով հեռաբերվում են աշխարհի բոլոր գիտնականները,

ըր, բայց թե ի՞նչպես պետք է բռնել այդ ճառագայթները, վոչ վոք դեռ լավ չգիտե:

Չորրորդ գործիքը պետք է մաքրեր նավասենյակի ողը և պատրաստեր ողի այնպիսի խառնուրդ, վոր պիտանի լիներ շնչելու համար:

Առանց այդ գործիքի ողաչունները շնչասպառ կլինեցին, վորովհետև վերևում, ստրատոսֆերայում, հարկ է լինում նավասե-

նյակն ամբողջովին ծածկել և ամուր փակել, վոր ամենափոքր անցք անգամ չմնա:

Այստեղ և ուղիտ կար: Կար նաև մի փոքրիկ դեղատուփ:

— Վերցրեք մակուցկը, — կարգադրեց հրամանատարը և Ֆեոդոր Տերեշչենկոն մյուսների հետ բռնեց մակուցկը:

— Բռնեցե՛ք, վերցրե՛ք, բարձրացրե՛ք: Տա-րանք...

Մակուցկն զգուշ դաշտը դուրս բերին, իսկ այնտեղ թաղանթըն արդեն գազով լցվել, ուռել էր: Դաշտում, մշուշի մեջ, չերեվում էր անագին պատյանը: Մակուցկը կախեցին թաղանթի տակ: Թաղանթը բարձրացավ և ձգեց պարանները, թեթև գազը ձգում էր վերև: Կարմիր բանակայինները պինդ բռնել էլին պարանները:

— Դե՛հ, կարծես ամեն ինչ կարգին է, — ասաց հրամանատարը: — Կարելի չե թռչել:

Ապա գնացին զարթնեցնելու լերեք գեր ողաջուներին՝ Պրոկոֆյեվին, Գոդունովին և Բիրնբաումին:

Պրոկոֆյեվը, Գոդունովը և Բիրնբաումն ամենևին քնել չէին ուզում, բայց նրանց հրամայել էլին թռչելուց առաջ մի լավ քրնել: Նրանց թույլ չէին տալիս վեր կենալ, մինչև ամեն ինչ պատրաստ լիներ: Պետք էր լենթարկվել հրամանին ու պառկել: Շըրշում էլին պահակները: Նրանք հսկում էլին, վոր գեր ողաջուների քունը չխանգարեն և ասում էլին. — Մ՛ ս՛ ս...

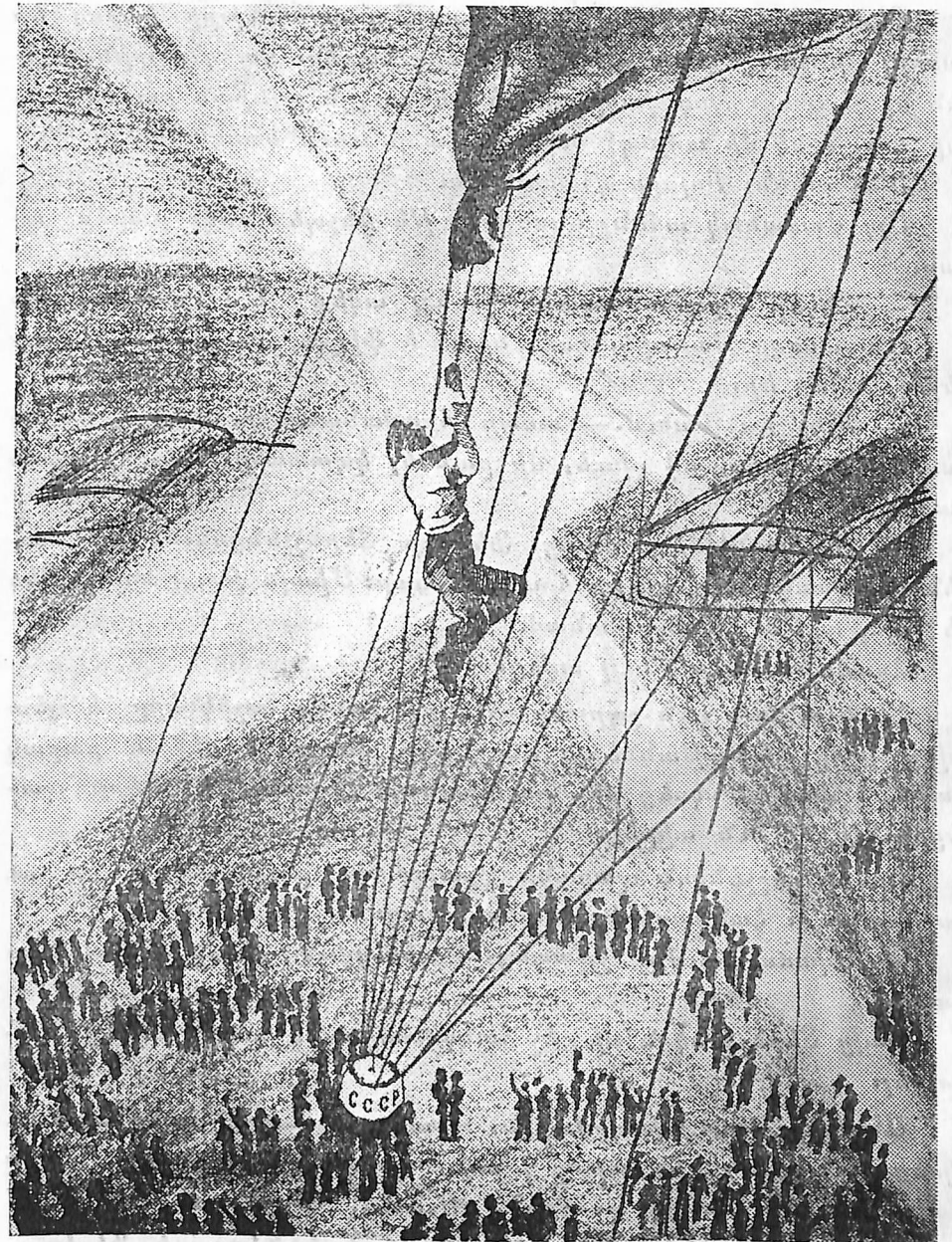
— Դե՛հ, ժամանակ է վեր կենալու, — վերջապես ասաց հրամանատարը:

— Մահճակալի՞ց վեր կենալ, — հարցրեց կատակով Պրոկոֆյեվը:

— Մահճակալից, դեպի լերկինք, — ծիծաղելով ասաց հրամանատարը:

Յեվ նրանք գնացին դեպի ստրատոստատը:

Հանկարծ հրամանատարը նկատեց, վոր վերևում պարաններից մեկը խճճվել է: Հանգուցը սեղմել էր այն խողովակը, վորով ներս էլին լցնում գազը: Ի՞նչ անել: Թռչել չի կարելի:

Բերեցին հրշեջների սանդուխքը: Այդ սանդուխքը կարող էր հասնել մինչև մի բարձր տան չորրորդ հարկը: Կանգնեցրին, կիսին ել չհասավ: Խողովակի վրայի հանգուցն այնքան բարձր էր, վոր նրա տակ մի ամբողջ ութ հարկանի տուն կտեղավորեր:

Ի՞նչ անեն: Բոլորը վհատվեցին:

Այդ ժամանակ ամենքը լսեցին, թե ինչպես մեկը բարձր ասաց.

— Ընկեր հրամանատար, թո՛ւյլ տվեք լե՛ս բարձրանամ: Այդ ասողը մարտիկ, կոմունիստ և ֆիզկուլտուրնիկ Ֆեոդոր Տերեշչենկոն էր:

— Ի՞նչ ես ասում.— ասաց հրամանատարը:— Չես կարող հասնել: Կընկնես, ով գիտե, մի բան ել կպատահի: Տես ինչքան բարձր է:

— Կը հասնե՛մ,— ասաց Ֆեոդոր Տերեշչենկոն:— Իմ մասին մի՛ կասկածեք, ընկեր հրամանատար: Միայն թույլ տվեք: Տես մի ակնթարթում կբարձրանամ:

Հրամանատարը թույլ տվեց:

Տերեշչենկոն դեն շարտեց շինելը, հանեց կոշիկները և լետ տվեց վոտի փաթաթանները: Նա թքեց ձեռքերի մեջ և բարակ պարանի վրայով սկսեց վեր բարձրանալ: Բոլորը շունչները պահեցին: Լուսթյուն տիրեց:

Իսկ Տերեշչենկոն պարանի վրայով հա՛ բարձրանում էր ու բարձրանում: Հանկարծ նա կանգ առավ:

— Ափսո՛ս, ուժը չպատեց, — հուզված ասաց հրամանատարը:

Բայց Տերեշչենկոն մի քիչ հանգստացավ և նորից սկսեց մագրլցել:

Ահա նա հասավ խողովակին, արագ բաց արավ հանգուցը և սկսեց ցած իջնել: Նա արագ իջավ և կանգնեց գետնին: Բոլորը ծափահարեցին: Բոլորը գոչեցին. «Ուռա՛... Կեցցե՛...»:

Հարյուր լուսանկարիչներ նկարեցին կոմունիստ և ֆիզկուլտուրնիկ Ֆեոդոր Տերեշչենկոյին: Հրամանատարը կարգադրեց հը-

րաման գրել ընկ. Տերեշչենկոյի քաջության մասին և հարյուր ուրբի պարգև տալ:

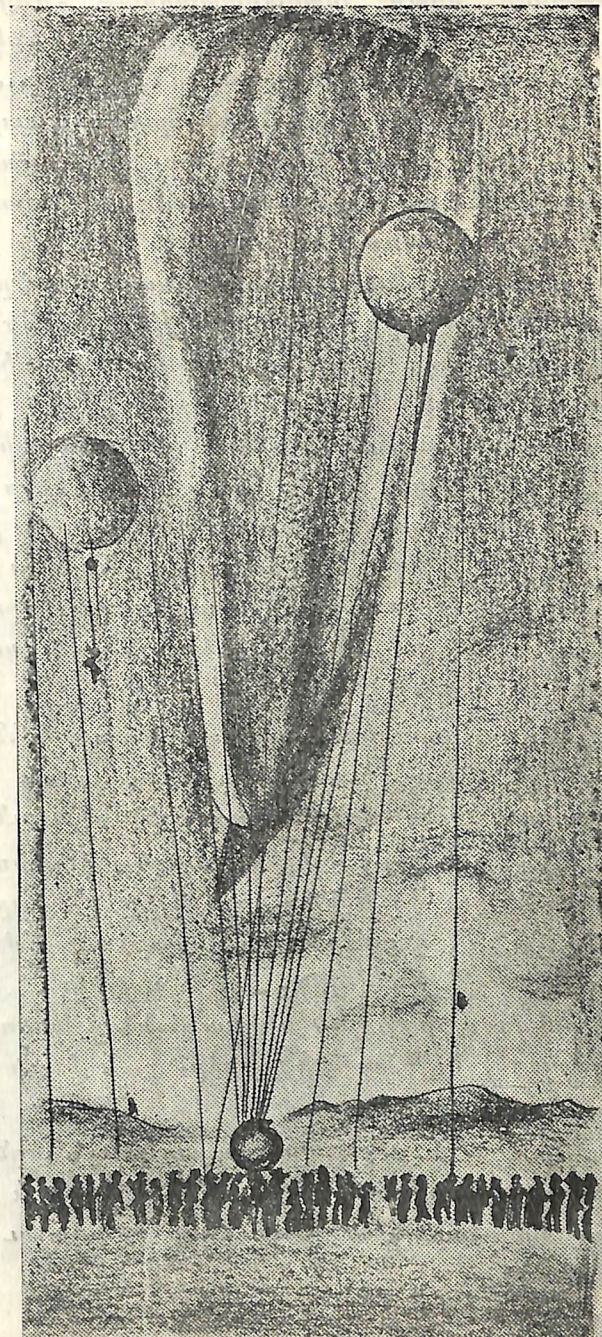
Բայց ստրատուտատն այդ առավոտ չթռավ: Մառախուղը թանձրացավ: Նրա խոնավ ծանրությունն ընկավ ստրատուտատի վրա: Ստրատուտատը թռչել չկարողացավ:

Շարքում, շատ տխուր, Ֆեոդոր Տերեշչենկոն դեպի տուն էր քալում:

— Ինչո՞ւ լես տըխուր, — հարցնում էին ընկերները:— Պարզե՛ ստացար, ա՛յ թե ուր բարձրացար, բայց տըխուր ես:

— Յես բարձրացա, — պատասխանեց Տերեշչենկոն, — բայց, ա՛յ, մեր ստրատուտատը չբարձրացավ: Վերավորական է:

— Վոչի՛նչ, — մը-

խիթարեց նրան հրամանատարը:— Հենց վոր լավ լեղանակ լինի, իսկուհն կթուշի: Մի՛ տխրիր, Տերեշչենկո: Գլուխդ բարձր պահիր: Մե՛կ, չերկու՛, մե՛կ, չերկու՛, ձա՛խը...
Սեպտեմբերի քսանիննին հրամանատարն ասաց.

— Դե՛հ, ընկեր Տերեշչենկո, վաղն առավոտյան թուշելու չես Գիտնականները հաշվել, գտել են, վոր վաղը պարզ լեղանակ ելինելու, իսկ մառախուղ բնավ չի լինելու:

Կարմիր բանակայինները գնացին աերողրոմ: Նրանք խճուղիով տանում ելին մեծ-մեծ թեթև ուտինե չերշիկներ: Ամեն մի չերշիկը մի փղի չափ եր: Կարմիր բանակայինները քշում ելին ուտինե փղերի մի ամբողջ նախիր: Փղերը լցված ելին թեթև գազով: Կարմիր բանակայիններն ընկնում ելին ուտինե փղի վրա և դուրս ելին մղում գազը: Գազը մտնում եր ստրատոստատի թաղանթի մեջ: Թաղանթն ուռչում եր, ինչպես բշտիկ: Նա բարձրանում եր ինչպես խմորը: Նա աճում եր, ինչպես սարը: Թաղանթը քսանըհինգ հարկի չափ բարձրացավ դաշտի վրա: Նա աշխատում եր դուրս պրծնել: Ֆեոդոր Տերեշչենկոն ու մյուս մարտիկները հագիվ ելին պահում:

Յերկու փոքրիկ ողապարիկ թուշում ելին ստրատոստատի շուրջը: Գնդերի տակ կախված ելին նստարան - ճլորթիներ:

Ճլորթիների վրա նստած ելին ողաչուները:

Նրանք ձախրում ելին, ինչպես թիթեռներ, ահագին ստրատոստատի շուրջը և ստուգում ելին, թե արդյոք թաղանթը ճեղքվածք չունի՞, գազը չի՞ դուրս գալիս, լա՞վ են աշխատում գործիքները, չի՞ խճճվել արդյոք պարանը:

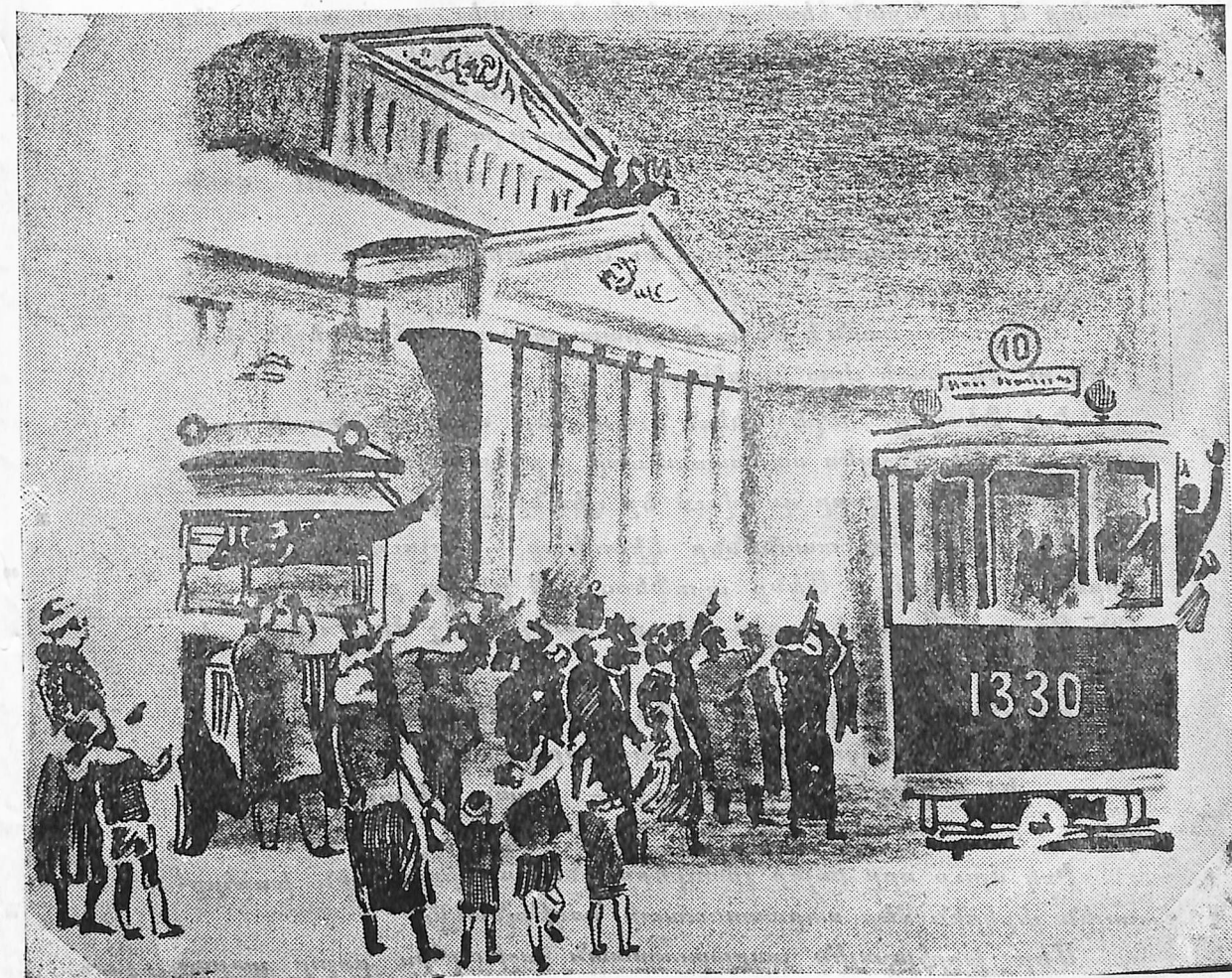
Ֆեոդոր Տերեշչենկոն նախանձով նայում եր նրանց. նրանք բարձրացել ելին ավելի բարձր, քան ինքն եր հասել անցյալ անգամ:

Բայց ահա բոլոր պատրաստութուններն ավարտվեցին: Ստրատոստատի կապիտան ընկեր Պրոկոֆյեվը և նրա չերկու ողնականները՝ ճարտարագետ Գոդունովը և ողաչու Բիրնբուլմը, մակուկը մտան:

— Բա՛ց թողեք մակուկը: Ազատ թողեք, — գոչեց հրամանատարը:

Ֆեոդոր Տերեշչենկոն բաց թողեց ստրատոստատը և բոլոր կարմիր բանակայինները միանգամից բաց թողեցին:

Ստրատոստատն արագ սլացավ դեպի պարզ, կապույտ չերկինքը: Կապիտանը դուրս նայեց մակուկի կլոր պատուհանից և սկսեց ձեռքը թափահարել:

— Ուռն, — բացականչեց Ֆեոդոր Տերեշչենկոն:

— Ուռն, — գոչեցին բոլորը:

— Ուռն... Թռչում ե մեր առաջին խորհրդային ստրատոստատը:

Մոսկվայի բոլոր փողոցներում, բոլոր հրապարակներում ժողովուրդը կանգնեց և սկսեց նայել լերկնքին: Տրամվայներն ու ավտոմոբիլները կանգ առան: Վազոնավարների ու շոֆերների համար ել նույնքան հետաքրքրական եր նայել ստրատոստատին: Իսկ ստրատոստատը սլանում եր ավելի ու ավելի բարձր: Արևը լուսավորում ու տաքացնում եր նրան: Թաղանթն ուռչել, կլորացել եր, ինչպես գունդ: Մոսկվայի վրա, կապույտ լերկնքում, սարսափելի բարձրություն վրա, սահում եր արծաթափայլ գունդը:

— Ստրատոստատը թռչում ե Ստրատոստատը, — գոչում եր ամբողջ Մոսկվան:

— Տրատատատն ե թռչում, տրատատատը, — ճչում ելին փոքրերն ու մի վտախ վրա ցատկոտում:

Իսկ Ֆեոդոր Տերեշչենկոն նստած եր ազդիլի մոտ և լուռ լսում եր, թե ինչպես ստրատոստատը լերկնքից խոսում եր հրամանատարի հետ, վորը գտնվում եր գետնի վրա:

«Մենք թռանք տասնիննը կիլոմետր, — գոչում եր ազդիոն ստրատոստատից: — Մենք պրոֆեսոր Պ ի կ ա ը ի ց ել բարձրը թռանք: Այսպես բարձր վո՛չ մի մարդ, վո՛չ մի թռչուն դեռ չի թռել»:

«Վողջունում ենք ձեզ, ընկերներ և շնորհավորում», — ազդիո խողովակով հաղորդեց հրամանատարը:

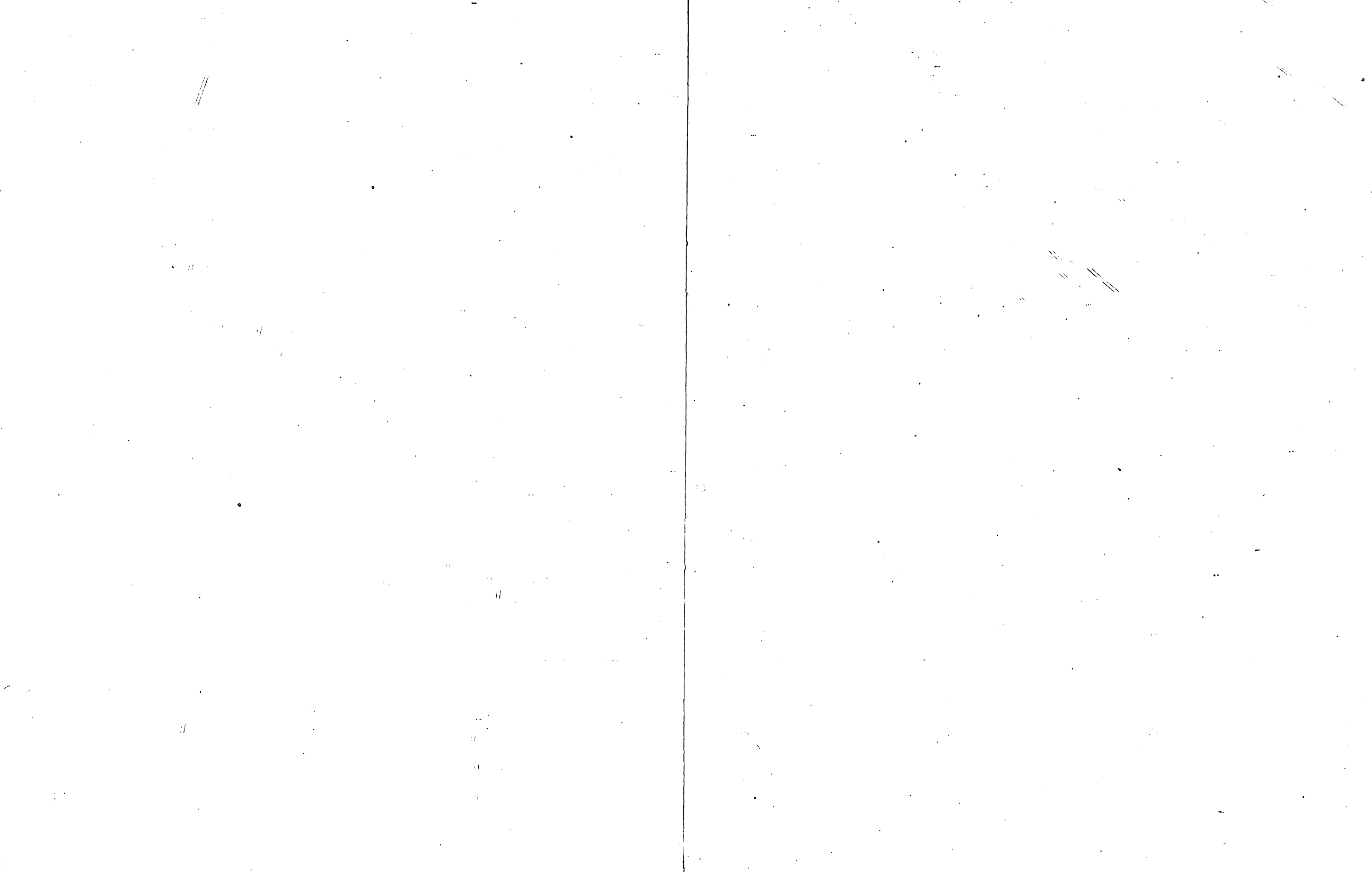
— Իմ կողմից ել վոջունեցեք, — ասաց Ֆեոդոր Տերեշչենկոն:

Իսկ մյուս ուր բոլոր լրագրերը շնորհավորում ելին խորհրդային լերկրին մեր ստրատոստատի հաղթանակը:

Մեր խորհրդային ստրատոստատն աշխարհիս բոլոր ստրատոստատներից բրածր թռավ և հաջողութամբ ցած իջավ:

Բոլոր լրագրերում տպվեցին մեր խիզախ ողաչուններ Պրոկոֆյև-վի, Գոդունովի և Բիրնբաումի մեծազիր նկարները:

Յեվ բոլոր լրագրերում տպված եր փոքրիկ, խիզախ կարմիր բանակայինի պատկերը, կոմունիստ և ֆիզկուլտուրնիկ Ֆեոդոր Տերեշչենկոյի պատկերը, վորը բաց արավ հանգուլցները:

Պատ. խմբագիր՝ Հ. Հ ա յ ր ա պ ե ս յ ա ն
Տեխ. խմբագիր՝ Ս. Գ ա ս պ ա ռ յ ա ն
Սրբագրիչներ՝ Հ. Մ ա ն ու կ յ ա ն, Հ. Դ ո յ ու խ ա ն յ ա ն

Գլավիկտ Կ. 1078, պատվեր 441, հրատ. 3658, տիրաժ 5000
Պետհրատի տպարան. Յերեվան, Ս Կոմունյանցի, 4
1936

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0937835

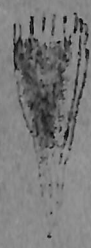
5 ЯНВ. 1937

7

91162 50 4000.

5 ЯНВ. 1937

11
28566

Л. КАСИЛЬ
СТРАТОСТАТ
ГИЗ ССР АРМЕНИИ